

that such a component of the publication is a reference genre. It is noted that annotations contain an abstract view of a scientific product.

The role of synonymous lexical and syntactic means of processing a generalized thought about the materials of the popular scientific collection is traced. The synonymous evaluation tools, which are inherent to annotations, are given. It is emphasized on such an important genre-style feature of annotations as targeting, appearing in an appeal to its reader or definition of the reader's circle. It is generalized that an abstract is a significant informative part of a book, an article (scientific or publicistic). Genre and stereotyped annotation formulas are aimed at keeping such features as informative, appraisal, targeting, the absence of a pronounced author's "I" or "we". This is a distant look at a printed product that has to briefly express its structure, content, and emphasize the importance of research.

It is noted that each part of the annotation, each of the sentences must carry a new concise information about the materials of the release. Accordingly, the editorial board notes the emergence of a new heading. Therefore, the annotations are kept by the moments of the history of the development of the popular scientific publication of the "Culture of the Word".

As a popular science publication, the magazine is intended to promote and, if you want, to promote the best or the latest articles, tips, and recommendations on word-of-mouth. Such an annotation should be of interest, to attract attention to the release, to facilitate its reading.

УДК 811.161

Наталія Мех

РУБРИКА «З ІСТОРИЇ КУЛЬТУРИ І ПИСЕМНОСТІ»: ПОСТАТІ, ПОДІЇ, АКЦЕНТИ

Автор робить спробу проаналізувати зміст рубрики «З історії культури і писемності» збірника «Культура слова», розглядає різні часові зрізи нашої писемної культури, простежує зв'язок між цими зрізами, звертає увагу, як у статтях висвітлено важливі питання вивчення української писемної культури.

Також висловлено міркування та побажання щодо наповнення рубрики новими темами, зацікавлено увагу на ювілейному випуску «Культури слова», а саме на мовній особистості та багаторічній

праці головного редактора – знаного лінгвостиліста, філолога, лінгвофольклориста, славіста – Світлани Яківни Єрмоленко.

Ключові слова: історія культури і писемності, знакові постаті, духовна культура, культурні продукти доби, рубрика, ювілейне видання, головний редактор.

The article attempts to analyze the heading «On the history of culture and writing» of the journal «Culture of the Word». In the given section different time slices of our written culture are considered, the connection between these sections is analyzed. The authors comprehend important issues of studying the Ukrainian written culture.

The main topics and topical issues that were considered by the scientists on the pages of the mentioned unit are investigated. The reasons and suggestions regarding the further development of the heading are stated.

The attention was paid to the anniversary issue of «Cultures of the word», namely, the linguistic personality and many years of work of the editor-in-chief – a famous linguist-stylist, philologist, linguist-folklorist, slavist – Svitlana Yermolenko.

Key words: history of culture and writing, personalities, spiritual culture, cultural products of the day, rubric, jubilee edition, editor in chief.

Наша «Культура слова» святкує перші 50 років. Це поважне видання, яке полюбили як фахівці-філологи, учителі, так і широке коло читачів. Структура збірника відносно стабільна. Центральними рубриками були і залишаються «Мовосвіт видатного митця» та «Слово в художньому творі». Тут завжди багато науково-популярних розвідок про мовотворчість письменників-класиків. Іноді, якщо відзначають ювілейну дату, то рубрика «Мовосвіт...» розгортається на цілий збірник. Такими були випуски, присвячені 200-чю з дня народження українського генія, Великого Кобзаря, Тараса Шевченка, а також мовотворчості універсального енциклопедиста Івана Франка.

Окремо варто зупинитися на випуску, який вийшов у ювілейний для видання рік – 50-й. У рубриці «Постаті українських мовознавців» основна увага та шана віддана багаторічній праці головного редактора – знаного

лінгвостиліста, філолога, лінгвофольклориста, славіста – Світлани Яківни Єрмоленко.

Щаслива та людина, якій вдалося зрозуміти, для чого вона прийшла у цей світ. Вона знайшла своє призначення, своє місце у бурхливому потоці безкінечних життєвих подій. Вона відчуває свою потрібність. Вона має сили, бажання, натхнення служити іншим, дарувати радість, спрямовувати, підказувати, підтримувати ближніх. І при цьому вона не втратила вміння вчитися, пізнавати та прагнути нового. Вона не байдужа... Їй болить все, що порушує гармонію, зовнішню та внутрішню. Їй болить...

Ми всі, учні, колеги Світлани Яківни Єрмоленко, щасливі бути причетними до її служіння. А служіння видатного вченого – це любов до слова, це захист та плекання рідної мови та культури.

У головного редактора «Культури слова» свій погляд на те, яким має бути збірник. Тут про складне потрібно говорити просто та зрозуміло. У збірнику немає нічого випадкового. Все працює на одну мету – піднесення та утвердження Слова.

Важливою, на наш погляд, є рубрика, що з'явилася нещодавно. Це започаткована у 2016 році рубрика – «Думки понад часом». Тут головний редактор збірника розмірковує над актуальними питаннями, ділиться своїми думками про мову та культуру загалом.

Проте є й інші цікаві та потрібні підрозділи «Культури слова». Вони збагачують збірник різноаспектною науково-популярною інформацією. До таких належить і рубрика «З історії культури і писемності», активізована від 1991 року.

У названій рубриці – мова про різні часові зрізи нашої писемної культури, встановлення зв'язку між цими зрізами. Автори осмислюють важливі питання дослідження української писемної культури.

Низку досліджень присвячено вивченню імен в історичному аспекті, напр.: З історії власних імен: *Софія, Віра, Надія, Любов* (вип. 43), *Петро, Петрівка, петрів батіг* (вип. 48-49).

Актуальними є публікації про релігійний стиль:

- в історичному аспекті, пор.: «Мови Біблії» (вип. 66-67),
- у мові художньої літератури, в усній народній творчості та у наших традиціях, пор.: «Лінгвокультурний зміст назв українських календарних свят» (вип. 78), «Клечальна неділя» (вип. 50).

Є розвідки, присвячені проблемі вивчення мови через історію, пор.: «Мова через історію: доцільність чи данина традиції» (вип. 75).

Статті пропонують ціннісні орієнтири української культури, напр.: «Ідейно-естетичні цінності доби і українське мовознавство початку ХХ ст.» (вип. 74) та ін.

Мовознавці досліджують історію окремих слів, пор.: *Цимбали, цимбалоньки* (вип. 46-47), 3 історії слова *гостинець* (вип. 79), *Липа липова?* (з історії походження й функціонування лексеми *липа, липовий*) (вип. 79), «*Весна іде, красу несе*» (походження слова *краса*) (вип. 62) та ін.

Читач має змогу ознайомитися зі студіями про творчість і погляди знакових представників української писемної культури та науки минулого, таких як митрополит Іларіон та його видатний твір «Слово о Законі і Благодаті» (вип. 75), Олекса Синявський (вип. 73), В. Сімович (вип. 41), гетьман Сагайдачний (вип. 40) та ін. Адже добре відомо, що культурні продукти минулої доби впливають на формування національно-мовного світогляду.

Хотілося б також поміркувати про майбутнє тематичне розширення рубрики «3 історії культури і писемності».

Звичайно, важко переоцінити роль культурної спадщини минулих століть, а також роль видатних особистостей, знакових постатей. У сучасному глобалізованому світі вони є нашими духовними орієнтирами, надійними дороговказами.

Рік 2017 – це рік таких ювілеїв:

- 300 років з дня народження Григорія (Георгія) Кониського (1717–1795), письменника, філософа, церковного діяча;

- 200 років з дня народження Миколи Костомарова (1817–1865), історика, письменника, громадського і політичного діяча;

- 250 років з дня народження Артема Веделя (1767–1808), композитора, хорового диригента, співака, скрипаля;
- 180 років з дня народження Павла Житецького (1837–1911), філолога, педагога і громадського діяча;
- 125 років з дня народження Миколи Куліша (1892–1937), письменника, драматурга;
- 120 років з дня народження Євгена Маланюка (1897–1968), поета, мистецтвознавця, літературознавця.

Ці та інші ювілеї святкуються на державному рівні 2017 року. Нам видається слушним подавати невеличку інформацію про такі постаті в названій рубриці. Адже коли говоримо про історію нашої культури, то акценти на постатях надзвичайно важливі. Саме осмислення знакових особистостей, історії на часі.

Проте не менш важливо, розглядаючи історію культури та писемності, зацентувати увагу на видатних пам'ятках нашої духовної та мовної культури, таких як *«Ловість минулих літ»*, *Патерик Печерський*, *«Пересопницьке Євангеліє»* та інші.

Цього року ми закономірно звертаємося до знакової пам'ятки української культури – «Лексикона» Памва Беринди (Київ, 1627 р.). Це джерело вважають найвидатнішим досягненням староукраїнського словникарства. У словнику зібрано близько 7 тисяч слів. Це переважно загальні та власні назви тогочасної церковнослов'янської мови. Цю лексику автор подає з перекладом та тлумаченням українською літературною мовою початку XVII століття. Памво Беринда прагнув відновити церковнослов'янську традицію літературної мови і цим протистояти експансії латинізації та зокрема польської культури. Принагідно відзначимо, що становлення староукраїнської лексикографії в цілому відбувалося на конкретному історико-культурному тлі.

На інший історичний зріз припадає діяльність Георгія Кониського (1717–1795) – українського філософа, письменника, проповідника, церковного та культурного діяча. Звернімо увагу на енциклопедичну інформацію про нього: «Кониський – блискучий знавець античної спадщини, патристики, схоластики, творчості Е. Роттердамського,

Я. А. Коменського, Р. Декарта, Г. Галілея, П. Гассенді. Філософський курс, прочитаний ним у КМА в 1749 – 1751 рр., за структурою і способом розгляду проблем значною мірою зберігає характерні риси барокової схоластики. Водночас у ньому чітко проглядаються й елементи ранньопросвітницької філософії. Він є прихильником концепції двох істин – віри і розуму й, відповідно, розмежування теології і філософії. Використовуючи в процесі пізнання три шаблі – чуттєве сприйняття, формування інтелектом поняття про сприйнятий об'єкт і судження, – автор надає великої ваги чуттєвому пізнанню, але вирішальну роль у відкритті істини залишає за інтелектом, апелюючи до сили природного світла розуму. [...]

Щастя, за Кониським, досягається інтелектуальною діяльністю, плеканням добрих нахилів, вихованням. Ідею спільного блага Кониський поєднує з прагненням до індивідуального, особливого добра.

Крім філософських творів, Кониському належить драма-мораліте «Воскресіння мертвих». Працював і над удосконаленням української системи силабо-тонічного віршування» [Філософська думка 2002: 104-105].

У 2017 році виповнилося 295 років від дня народження преподобного Паїсія Величковського, який фактично був сучасником Георгія Кониського. Виходець із родини простого полтавського священика, він своїм служінням зумів відкрити нову сторінку в історії світового чернецтва, особистим прикладом показати велич аскези, відкрити красу і радість віри Христової.

Вважаємо, що варто цю рубрику розширити за рахунок інформації довідкового характеру. Адже історія – це і факти, і події, і постаті.

Підсумовуючи, наголосимо на важливості і актуальності не лише для видання «Культура слова», а й для українського мовно-культурного простору рубрики «З історії культури і писемності». Адже вона дає змогу пізнати витoki нашої історії, коріння нашої культури.

Пам'ятаймо!

САДУ БЕЗ КОРИННЯ НЕ ЦВІСТИ!

Філософська думка в Україні: Бібліографічний словник. – К., 2002. – С. 104-105.

REFERENCES

Philosophical Thought in Ukraine (2002). Bibliographic Dictionary. Kyiv (in Ukr.)

Статтю отримано 13.12.2017

Nataliia Mekh

RUBRIC “HISTORY OF CULTURE AND LITERATURE”: PERSONALITIES, EVENTS, ACCENTS

The article attempts to analyze the heading “On the history of culture and writing” of the journal “Culture of the Word”. In the given section different time slices of our written culture are considered, the connection between these sections is analyzed. The authors comprehend important issues of studying the Ukrainian written culture.

The main topics and topical issues that were considered by the scientists on the pages of the mentioned unit are investigated. The reasons and suggestions regarding the further development of the heading are stated.

The attention was paid to the anniversary issue of “Culture of the word”, namely, the linguistic personality and many years of work of the editor-in-chief – a famous linguist-stylist, philologist, linguist-folklorist, slavist – Svitlana Yermolenko.

We will emphasize the importance and relevance not only for the publication «Culture of the word», but also for the Ukrainian language and cultural space of the heading «On the history of culture and writing». After all, it gives an opportunity to plunge into the depths of our history and culture, to pour again and again into pure sources, to its roots, to the origins ...